

Doc., Ing. Juraj Rákoš, PhD.

POSUDOK NA HABILITAČNÚ PRÁCU

Názov: Dopady ochorenia COVID-19 na verejnú správu a verejné financie v krajinách EÚ v roku 2020
Typ práce: Habilitačná práca
Autor: PhDr. Lukáš Cibík, PhD.
Oponent: doc., Ing. Juraj Rákoš, PhD.

Habilitačná práca PhDr. Lukáša Cibíka, PhD. je mimoriadne aktuálna a veľmi významná. Vedecky zhodnotiť dopady ochorenia COVID 19 a jej ekonomické dopady na verejné financie vo všetkých krajinách EÚ je súčasne aj veľmi odvážny projekt, náročný na zber relevantných dát, ale súčasne aj na harmonizáciu a verifikáciu dát v rámci tejto témy. Hlavnou pascou vedeckého podchytenie tejto témy je relatívne malý odstup od procesov ktoré prebiehali, ale aj to že tieto procesy ešte neboli ukončené a dopady na celú situáciu vyžadujú väčší odstup. Navyše, po napísaní práce euopsku a svetovú ekonomiku výrazne ovplyvnili aj udalosti vojnového konfliktu na Ukrajine. Tak isto je pomerne málo vedeckých výstupov, ktoré by bolo možné brať do úvahy a polemizovať a oponovať s týmito výstupmi. Posudzovanie verejných financií je v čase, keď dopady ešte nie je možné preskúmať z celkového pohľadu a s odstupom. Proces zhoršovania finančnej situácie je na vzostupe a celkové dopady bude možné pre veľké množstvo premenných zhodnotiť po stabilizácii stavu verejných financií v rámci celej EÚ. Aj preto beriem túto prácu ako významný vstup do problematiky s tým, že bude potrebné sa tematike v rámci fakulty a katedry venovať priebežne a vo vhodnom časovom úseku doplniť a aktualizovať dáta aj s relevantnými výstupmi a formulovať východiska. Najväčšie dopady na ekonomiku sa dostavia vždy s časovým oneskorením, čomu dosvedčujú aj nezhodnotené roky po 2020 roku.

Problematika financovania verejnej správy významovo zapadá do študijných osnov Katedry verejnej správy. Už v minulosti som recenzoval učebnicu PhDr. Lukáša Cibíka PhD. čiže zo strany PhDr. Lukáša Cibíka PhD. to nie je jednorazový náhľad do problematiky verejnej správy a verejných financií, ale jedná sa o dlhodobý záujem autora o túto problematiku, skúmať ju na vedeckej úrovni. Autor presviedča vedeckú obec, že prebiehajúci výskum v tejto oblasti, je nevyhnutný pre zlepšenie práce s verejnými financiami. Do tejto oblasti je transferovaných obrovské množstvo financií, a výskum, ktorý pomôže zlepšiť manažment týchto financií, prispeje k celkovému zlepšeniu finančnej situácie aj v rámci štátneho rozpočtu.

V tejto práci si autor stanovil za cieľ analyzovať agregátne výstupy 4 základných agregátnych makroekonomických ukazovateľov a to: hrubý domáci produkt, vývoj nezamestnanosti, vývoj inflácie a saldo zahraničného obchodu. Plus k tomu vývoj verejných financií prezentovaný na 3 agregátnych ukazovateľov a to: agregátne príjmy, agregátne výdavky a vývoj zadlženosti. Všetko v rámci 27 štátov EÚ a v časovom rozmedzí rokov 2009 až 2020.

Úloha sama osebe mimoriadne náročná, vyžadujúca preštudovanie nesmierne veľkého množstva zdrojov, ale najmä stanovenie vhodnej metodiky práce s dátami, tak isto cieľov, ale najmä na tejto úrovni práca musí priniesť aj vedecké východiska, ktoré posunú vývoj poznania na vyššiu úroveň.

Keďže v prípade PhDr. Lukáša Cibíka PhD. sa jedná počas jeho štúdia a akademického pôsobenia už o piatu kvalifikačnú prácu, pričom v minulosti všetky štyri

predchádzajúce práce úspešne obhájil, predpokladal som, že autor je dostatočne vedecký fundovaný, aby bol schopný napísať vedeckú prácu na dostatočnej úrovni, aby sa mohol uchádzať o vedecko-pedagogický titul docent. Ako som už uviedol, predmetom jeho vedeckého bádania je predovšetkým oblasť verejných financií, preto som s očakávaním preštudoval aj jeho zatiaľ ostatnú prácu. Mám dôvod priamo konštatovať, že autor úlohu, ktorú si vytýčil za cieľ práce splnil.

Pristúpim teraz ku hodnoteniu jednotlivých súčastí práce, ktoré sa vyžadujú pre všetky stupne kvalifikačných prác.

1. Aktuálnosť zvolenej témy

Z hľadiska vývoja stavu verejných financií je ťažko hľadať aktuálnejšiu tému. Posledných niekoľko rokov výrazne zmenilo pohľad na skúmanie makroekonomických ukazovateľov, neustále vyzdvihovanie neustáleho ekonomického rastu najmä cez ukazovateľ HDP a nastane nejaký zlom vo vývoji - napríklad COVID 19, vojna na Ukrajine a zrazu štáty, aj tie liberálne menia prístup k hodnoteniu viditeľné sú zásahy do riadenia trhu. Aj preto je práca nanajvýš aktuálna a jej aktuálnosť sa bude zvyšovať.

2. Splnenie vytýčených cieľov

Hlavným cieľom habilitačnej práce je kvantifikovať dopady pandémie ochorenia COVID-19 na vybrané hospodárske makroekonomické ukazovatele a agregátne veličiny verejných financií v členských krajinách EÚ v roku 2020, ako si stanovil sám autor práce. Analýza a dopady boli kvantifikované v širokom rozsahu všetkých členských štátov EÚ a to v rozsahu rokov 2009 až 2020. Analýzam a použitým metódam nie je čo vytknúť, ale chýbajú mi tam okrem analýzy dopadov, aj analýzy východísk. Je pravdou, že riešenia sa lepšie hľadajú až po stabilizácii, ale autor prácu orientoval len do roku 2020. Nebol známy celkový dopad v oblasti vývoja dlhu, dopad na dlhovú službu, čo tiež môže zamávať vývojom pri tak rapidnom a strmom raste verejného dlhu v rámci celej EÚ. Napriek vyššie uvedenému konštatovaniu pokladám úlohu za splnenú.

3. Zvolené metódy spracovania

Metodika práce sa zákonite stanovuje v závislosti na cieľoch práce. Z tohto pohľadu autor zvolil relevantnú metodiku. Od rešerše a hľadania vhodných teoretických zdrojov a východísk, cez zber dát až k ich spracovaniu prakticky všetkými relevantnými matematickými, štatistickými metódami. Výber metód prakticky determinuje pravdivosť a relevantnosť výstupov. Postupy autora v tejto časti pokladám za správne a kvalitne spracované.

Autor súčasne v tejto druhej kapitole stanovil aj štyri výskumné otázky, ktorých formulácie tak isto pokladám za relevantné, aj keď výstupy u niektorých mohli byť predvídateľné. Ale takto to autor vedecky podložil a vyodkladoval.

Vcelku považujem metodiku práce za vhodne zvolenú a rozpracovanú na dobrej odbornej úrovni s využitím vhodných metód spracovania v súlade s formulovaným cieľom habilitačnej práce.

4. Hlavné výstupy habilitačnej práce

Východiskom pre rozpracovanie zadanej témy dizertačnej práce je dobre spracovaný prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky v prvej kapitole. Dobre spracovaná metodologická časť. Výsledky dizertačnej práce autor prezentuje v tretej kapitole pod názvom Výsledky práce a diskusia.

Z odborného hľadiska ma osobitne zaujala tabuľka č. 14 - Medziročná zmena verejného dlhu v štátoch EÚ, kde najmä medzi rokmi 2019 a 2020 došlo k výraznej zmene. V rokoch 2021 a 2022 budú výstupy ešte horšie.

Na dobrej odbornej úrovni sú spracované najmä podkapitoly 3.2 Sumarizácia výsledkov skúmania a 3.3 Verifikácia výskumných otázok, čo je podľa mňa ťažisková kapitola. Nejde tu len o čiastkové údaje v rámci konkrétnych rokov, ale aj o sledovanie dlhodobých priemerov, medziročnú zmenu, alebo aj rozdielov dlhodobých priemerov a rokom 2020. Pozitívne hodnotím predovšetkým tabuľkový a grafický aparát, bez ktorého by práca bola oveľa menej prehľadná a zrozumiteľná.

5. Prínos pre ďalší rozvoj teórie a praxe

Ako som v predchádzajúcich riadkoch napísal, prínos práce je najmä v zosumarizovaní a spracovaní veľkého množstva dát a snahu o komplexné spracovanie pohľadu na stav a náznaky zlepšenia. Súhlasím s autorovým textom, že "Diskusia obsahuje sumarizáciu dosiahnutých výsledkov a snaží sa o ich interpretáciu a zasadenie do širšieho kontextu. Špecifické dopady ochorenia COVID-19 na hospodárstvo jednotlivých krajín sme sledovali v kontexte najdôležitejších faktorov (protipandemické opatrenia, štruktúra ekonomiky, kvalita riadenia a procesov verejnej vlády). Prijaté stabilizačné nástroje verejnej vlády a EÚ mali zásadný vplyv na príjmovú (verejné príjmy) aj výdavkovú (verejné výdavky) stránku verejných rozpočtov a verejných financií. Celkovo prebiehala ekonomická stabilizácia vďaka využívaniu automatických stabilizátorov a jednorazovými (časovo obmedzenými) diskrečnými opatreniami."

Stredobodom záujmu autora by však mohol byť stav a vývoj makroekonomických a agregátnych ukazovateľov v rámci slovenskej ekonomiky. Viac by som zvýraznil a okomentoval dopady na slovenskú ekonomiku, prípadne stav v štátoch V4. Takto sa Slovensko trochu stráca v mori dát.

6. Otázky, resp. námety k predloženej práci

V priebehu obhajoby odporúčam autorovi zaujať stručné stanovisko k týmto otázkam, resp. námety:

- Názor na vzťah medzi etatickým ponímaním prístupu štátu a liberálnym postojom, že neviditeľná ruka trhu má cez samoreguláciu poriešiť problémy v ekonomike. Platí to aj v časoch mimoriadnej situácie, resp. malo by to vedenie štátu nechať na samoreguláciu trhu. Vieme o zásahoch štátu aj takej liberálnej ekonomike, ako je v USA, čo sa výrazne prejavilo a v časoch hypotekárnej krízy v rokoch 2008-2009. Alebo názor liberálnych ekonómov platí len počas stabilného obdobia vo vývoji globálnej ekonomiky?
- Sleduje autor v súčasnosti aj ďalší vývoj v skúmaných ukazovateľoch v rokoch 2021 a 2022, prípadne aj prognózy na rok 2023. Mohol by sformulovať názor na tento vývoj a aké vidí východiská pre ďalšie roky.
- Už som v predchádzajúcom texte uviedol, že práca by získala komplexnejší výhľad so zarátaním rokov 2021 a 2022, ale bol by som uvítal aj autorov pohľad na východiská pre ďalší vývoj v oblasti zadlžovania, ďalej názor na zvládanie dlhovej služby pre budúce roky. Tak isto prežijú ekonomiky jednotlivých štátov EÚ ďalšie zadlžovanie? Ani po formálnej stránke, ani po obsahovej stránke nemám k predloženej habilitačnej práci väčšie výhrady, okrem vyššie uvedených pripomienok. S obsahom, rozsahom a kvalitou jednotlivých kapitol som spokojný. Ale keďže sa jedná o habilitačnú prácu, dobre by bolo v budúcnosti vložiť kapitolu o ďalšom vývoji financovania verejnej správy, pokiaľ autor plánuje túto prácu vydať aj vo forme monografie, prípadne učebnice, bolo by to prospešné aj pre širšiu odbornú aj laickú verejnosť.

Po splnení ďalších kritérií potrebných pre udelenie vedecko-pedagogickej hodnosti "docent" túto habilitačnú prácu **doporučujem** prijať na jednanie vo vedeckej rade

Doc., Ing. Juraj Rákoš, PhD.

Prešov

Dátum: 30.9.2023

Podpis: _____